

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 1. Quid sit, voluntarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

secam, peccatam à voluntate illam procurante, vel continuante, aut saltem non impediende, quantum potest, procurando scilicet, vel continuando, aut saltem non impediendo motum concupiscentialem, quocum naturali necessitate connexa est. Hæc igitur perceptio, quæ est carnalis delectatio, quandoque omnino involuntaria est, quandoque voluntaria. Est omnino involuntaria, quando voluntas omnino reluctatur actioni concupiscentiæ, & tunc non est peccatum: est voluntaria, quando voluntas, mediante organo sensus interni, procurat, vel continuat, aut saltem non impedit, quantum potest, actionem concupiscentiæ, & tunc peccatum est: tunc enim unum numero peccatum constituit cum actione concupiscentiæ & actu voluntatis.

Observa denique. Concupiscentia erumpente in actum suum, voluntas ipsa quandoque erumpit in actum indeliberatum, quandoque non erumpit. Quod sic explico. Actio sensus interni & actio intellectus sic inter se natura connexæ sunt, ut percipiente sensu interno, naturali necessitate intellectus intelligat, & vicissim intellectu intelligente sensus internus naturali necessitate percipiat. Supponamus ergo bonum aliquod sensibile, vel per se, vel per suum phantasma, ita ante omnem rationis advertentiam commovere organum internum, ut concupiscentia ad actum suum determinetur: tunc non solum fit immutatio in corpore, sed etiam sensus internus percipit commotionem factam in organo suo, & concomitanter intellectus naturali necessitate intelligit objectum, à quo facta est illa commotio. Intellectus autem sic objectum illud intelligens, vel repræsentat illud voluntati ut bonum tantum, vel partim ut bonum, partim ut malum, licet confusè & imperfectè. Si primum, voluntas erumpit in motum indeliberatum prosecutionis. Si secundum, voluntas hæret quasi suspensa inter actum prosecutionis & averfivum. Unde motus primò primi, hoc est, motus, qui anteverit ad exercitium libertatis prærequisitam rationis advertentiam, quandoque sunt solius concupiscentiæ, quandoque concupiscentiæ & voluntatis per talem objecti apprehensionem ad actum indeliberatum prædeterminatæ; sic tamen ut motus primò primus, qui est à voluntate, non sit causa motus primò primi, qui est à concupiscentia, nec vicissim, sed ambo sese merè concomitanter habeant. Itaque motus primò primus, qui est à concupiscentia, non est peccatum, quia non est voluntarius: nam nequidem mediata est à voluntate. Item motus primò primus, qui est à voluntate, non est peccatum, quia non est liber, sed voluntarius tantum.

DISPUTATIO II.

De voluntario & involuntario.

ARTICULUS I.

Quid sit voluntarium.

Resp. Voluntarium dicitur relatè ad voluntatem. Rectè igitur describitur, id quod fit aut quasi fit à voluntate operante ex prævia cognitione, intellectuali scilicet: cum enim voluntas sit facultas purè spiritualis, operari non potest, nisi ex prævia cognitione spirituali, ut jam observatum est. Hujus autem descriptionis bonitas patet ex eo, quod conveniat omni & soli voluntario. Duo itaque requiruntur ad voluntarium. Primum est, ut fiat aut quasi fiat à voluntate illius, qui operatur, & respectu cuius dicitur voluntarium. Secundum est, ut fiat vel quasi fiat ex cognitione prævia, ita ut is, qui operatur, cognoscat id, quod fit vel quasi fit, & dicitur voluntariè fieri vel quasi fieri. Sed

Observa. Tripliciter fieri potest aliquid à voluntate. 1. Ut actus elicitus. Hoc modo fiunt à voluntate

Simonnet Theol. Tom. I.

omnes ejus actus immediati, ut volitio, nolitio, amor, odium, &c. 2. Ut actus imperatus. Hoc modo fiunt à voluntate actus aliarum potentiarum ipsi subjectarum, quoties scilicet ex ejus imperio & applicatione operantur. Porro quia voluntas sibi ipsi per unum actum potest imperare alium, potest idem actus esse simul elicitus & imperatus. Est elicitus, quatenus fit immediatè à voluntate; est imperatus, quatenus fit à voluntate ad hunc actum applicata per alium suum actum. 3. Aliquid fit à voluntate, ut effectus secutus ex illius aliquo actu, vel elicitio, vel imperato. Hoc modo fit à voluntate homicidium v.g. quod sequitur ex percussione imperata à voluntate. Potest igitur aliquid esse voluntarium, vel quia immediatè producit à voluntate, vel quia ab ea imperatur, vel quia sequitur ex aliquo actu ab ea vel immediatè producto, vel imperato.

Observa 2. In descriptione voluntarii addimus hæc verba, aut quasi fit, propter omissiones puras liberas, quæ non sunt operationes, sed quasi operationes, quatenus sunt virtuale & interpretativum libertatis exercitium. Nam si possitis omnibus ad volendum & agendum prærequisitis, voluntas abstinere ab omni actu, tunc liberè non vult, liberè non agit, & perinde se habet in æstimatione prudenti, ac si positivè noller, positivè veller non agere, proindeque tunc virtualiter & interpretativè exercet libertatem suam, virtualiter & interpretativè volendo non agere. Supposita igitur possibilitate omissionis puræ liberæ, potest aliquid quasi fieri à voluntate tribus modis. 1. Ut ommissio actus eliciti. Sic ommissio actus charitatis est à voluntate non amante Deum in iis circumstantiis, in quibus habet omnia prærequisita ad eum amandum & purè ab actu amoris abstinere. 2. Ut ommissio actus imperati. Sic ommissio auditionis sacri est à voluntate non imperante omnia ad audiendum sacrum necessaria, sed ab omni prorsus actu cessante in iis circumstantiis, in quibus adsunt omnia prærequisita ad imperandum id omne, quod ad audiendum sacrum necessarium est. 3. Ut effectus secutus ex ommissione actus vel eliciti, vel imperati. Sic homicidium v.g. est à voluntate illius qui potuit illud impedire, & tamen non impedivit, non quia positivè noluit, sed præcisè quia non voluit illud impedire, & otiosus spectator adfuit, suspensus omni actu voluntatis suæ. Supposita igitur possibilitate omissionis puræ liberæ, potest aliquid voluntarium esse, non solum ut actus elicitus, sed etiam ut pura ommissio actus eliciti; non solum ut actus imperatus, sed etiam ut pura ommissio actus imperati; non solum ut effectus secutus ex actu vel elicitio vel imperato, sed etiam ut effectus secutus ex pura omissione actus vel eliciti vel imperati.

Observa 3. Denominatio voluntarii est extrinseca respectu actuum aliarum à voluntate potentiarum, eique subjectarum, & respectu effectuum, qui ex illis actibus à voluntate imperatis sequuntur. Nam in tantum actus illi cum effectibus, qui ex illis sequuntur, voluntarii sunt, in quantum potentia, à quibus immediatè producuntur, applicantur à voluntate operante cum cognitione. Quæ voluntatis applicatio est illis omnino extrinseca, & sine illa possunt cum suis effectibus esse quoad totum suum esse physicum & intrinsecum. At respectu actuum elicitorum voluntatis, voluntarii denominatio est intrinseca & essentialis. Nam actibus elicitis voluntatis intrinsecum & essentialiter est, ut immediatè emanent à voluntate; cum sint intrinsecè & essentialiter vitales tendentiæ principii per se tendentis, & se ipsum vitaliter exercentis circa objectum aliquod. Unde actus eliciti voluntatis, nequidem divinitus esse possunt, nisi à voluntate eliciantur. Aliud est de denominatione liberi, quæ extrinseca est, respectu omnium actuum tam elicitorum, quam imperatorum, & effectuum ex illis secutorum. Hæc enim denominatio est à voluntate, ut activè indifferente ad opposita, & quæ tali operante cum cognitione. At sublato hoc modo operandi, hoc est, voluntate sine indifferentia activa operante, adhuc possunt esse

esse non modò actus imperati aliarum potentiarum cum suis effectibus, sed etiam actus eliciti voluntatis: cum voluntas possit velle, nolle, amare, odifse, &c. ex antecedenti & intrinseca ad unum determinatione. Hinc

Observa 4. Omnes quidem actus liberi sunt voluntarii: omnes enim procedunt à voluntate ex prævia cognitione operante; procedunt, inquam, vel immediate, ut actus eliciti; vel mediate, ut actus imperati, qui fiunt à voluntate, mediante actu elicito; per quem imperantur. At non vice versa omnes actus voluntarii sunt liberi, quia non omnes actus, qui fiunt à voluntate, fiunt liberè; sed aliqui necessàrio procedunt, ut actus quo omnis homo rationis compos vult beatus esse. Hinc voluntarium & liberum non convertuntur, sed voluntarium latius patet, quàm liberum. Hoc non obstante, quod notandum est, voluntarium solet à Conciliis & Patribus usurpari pro libero, quia per voluntatem, à qua hoc vocabulum, voluntarium, derivatum est, intelligunt, non præcisè principium intrinsecum operans ex prævia cognitione intellectuali; sed principium intrinsecum, activè indifferens ad opposita, & quò tale operans ex prævia cognitione. Quomodo voluntas solet ab hominibus extra Scholas usurpari.

Observa denique. Voluntarium, secundum rigorem scholasticum, non solum differt à libero, sed etiam à naturali, spontaneo, & morali. Nam naturale est id, quod est à principio intrinseco sine cognitione, ut descensus lapidis. Spontaneum id est, quod est à principio intrinseco cum cognitione purè materiali, seu sensitiva, ut actus, quo canis cibum appetit. Morale est id, quod est subiectum laudis vel vituperii, qualis est omnis & solus actus liber. Omnis enim & solus actus liber à recta ratione vel approbatur, si bonus est, vel reprobat, si malus est, & difformis regulæ suæ. Hic tamen notandum, spontaneum quandoque sumi pro voluntario etiam libero.

ARTICULUS II.

Quotuplex sit voluntarium.

1. **V**oluntarium aliud est necessarium, & aliud liberum. Necessarium est illud, quod fit à voluntate cum antecedenti intrinseca ad unum determinatione: liberum verò illud, quod fit à voluntate cum activa indifferentia ad opposita. 2. Voluntarium aliud est proximum, immediatum, elicatum, & aliud remotum, mediatum, imperatum. Quæ divisio sufficienter intelligitur ex dictis articulo I. 3. Voluntarium aliud est perfectum, & aliud imperfectum. Perfectum est illud, quod est à voluntate cum perfecta cognitione, hoc est, cum cognitione, qua rationes boni & mali non cognoscuntur sufficienter ad perfectum usum rationis & libertatis: imperfectum verò illud, quod est à voluntate cum imperfecta tantum cognitione, hoc est, cum cognitione, qua rationes boni & mali non cognoscuntur sufficienter ad perfectum usum rationis & libertatis: unde voluntarium imperfectum est illud, quod est à voluntate sine sufficienti usu rationis & libertatis: perfectum verò, quod est à voluntate cum sufficienti usu rationis & libertatis, ad hoc ut ad laudem vel vituperium, meritum vel demeritum imputetur, prope scilicet regulæ morum consentaneum est, vel dissentaneum.

4. Voluntarium aliud est voluntarium in se, & aliud voluntarium in alio. Voluntarium in se est non solum actus elicatus, sed etiam illud, ad quod directè & immediate tendit actus elicatus. Voluntarium in alio est illud, quod in alio, ad quod actus elicatus directè & immediate terminatur, virtualiter seu moraliter continetur, velut effectus in causa. Sic v. g. cum aliquis solius voluptatis causa nimium potat, & nimium potando se inebriat, a-

ctus elicatus, quo vult potare, & ipsa actio potandi sunt voluntaria in se; ebrietas verò, quæ ex nimia potatione sequitur, est tantum voluntaria in alio, nempe in ipsa potatione nimia; quia actus elicatus, seu voluntas potandi, non in ipsam ebrietatem directè & immediate fertur, sed in actionem potandi, quacumque connexa est, & ex qua sequitur ebrietas.

Potè ut aliquid sit voluntarium in alio, requiritur, 1. Ut sit aliquo modo, saltem confusè, cognitum ut securum ex alio, quocumque connexionem habet, & in quod actus elicatus voluntatis directè & immediate fertur; vel si nullo modo cognitum est ut securum ex alio, quocumque connexum est, & quod directè & immediate intenditur à voluntate, nullo modo sit cognitum, propter ignorantiam, vel actualem inadvertentiam culpabilem; tunc enim perinde se habet in ordine ad imputabilitatem, ac si re ipsa actu cognosceretur. 2. Requiritur, ut aliquo modo causetur à voluntate; ut per se clarum est. Ad quod ulterius requiritur, ut sit per se connexum cum illo alio, quod directè & immediate intendit voluntas, & exequitur vel per se, si est actus elicatus, vel per aliam potentiam sibi subiectam, si est actus imperatus. Est autem per se connexum cum illo alio, si ponitur in re hoc ipso, quod illud aliud ponitur. Hoc modo ver. gr. ebrietas cum nimia potatione connexa est. Quod si non per se, sed per accidens tantum connexum est cum illo alio, quod directè intendit voluntas, & vel per se, vel per potentiam sibi subiectam exequitur, ita ut non sequatur per se ex actione voluntatis, neque vi illius præcisè, sed propter alia adjuncta ponatur; ad hoc ut in illo alio voluntarium censeatur, requiritur insuper in voluntate specialis obligatio illud impediendi, & ad illud impediendum ab actione abstinendi. Sic v. gr. si quis cibum sumat, unde alius sumit occasionem scandalum, fumentum cibum alterius scandalum voluntarium est in sumptione cibi, si tenetur impedire scandalum alterius: quod si non tenetur impedire scandalum alterius, nullo modo illi voluntarium est: tunc enim in nullo sensu causa illius est, quia tunc in illud nec physice influat, ut per se patet, nec moraliter; nam quando eventus aliquis sequitur tantum per accidens ex actione operantis, tunc non reducitur in operantem velut causam moraliter influentem, vel, quod idem est, tunc non perinde operanti imputatur in affirmatione prudenti, ac si esset causa illius physica, nisi operans teneatur illum impedire, & ad illum impediendum actionem suam omittit. Ex his

Collige obiter. 1. Eum, qui etiam solius voluptatis causa nimium potat, & nimium potando se inebriat, peccare graviter contra temperantiam, & ebrietatis reum esse, sive actu advertat se per potationem nimiam inebriandum, sive non advertat actu; quia potest & tenetur advertere, saltem se, nimium potando, ebrietatis periculum incurre. Unde sive actu advertat, sive non, ebrietas est illi sufficienter voluntaria in nimia potatione, ex qua per se sequitur; sufficienter, inquam, voluntaria, ad hoc ut illi imputetur. 2. Eum, qui sumit cibum, unde alter scandalizatur, peccare contra charitatem proximi, si sumat in iis circumstantiis, in quibus tenetur non sumere, ad impediendum scandalum proximi, sive actu advertat sumptionem cibi fore causam vel occasionem scandalum, sive non advertat, cum tamen, ut supponitur, versetur in iis circumstantiis, in quibus potest, & debet advertere. Tunc scandalum proximi sufficienter illi in sumptione cibi voluntarium est ad hoc, ut illi imputetur, & laxæ charitatis reus censeatur.

Voluntarium denique tam in se, quàm in alio, aliud est formale, aliud verò virtuale tantum, & interpretativum. Formale est illud, quod est à voluntate positivè volente & operante. Interpretativum & virtuale est illud, quod est à voluntate liberè non volente, & omittente agere, & ita virtualiter & interpretativè nolente agere. Sic v. gr. si quis liberè non velit audire, nec audiat sacrum, unde alii meritis scandalizantur, quod, ut supponitur, fore advertit, aut sal-

tem